

Risti on ratkaisu ihmisen ongelmaan

MARKO JAUHIAINEN

Ihmisen ongelmallista tilaa ja Jumalan siihen valmistamaa ratkaisua kuvataan Raamatussa useilla kielikuvilla. Orjasta maksetut lunnaat sekä syyllisen osallisuus Kristuksen syyttömyydestä ovat kuvista keskeisimmät.

Olennainen osa Jeesuksen palvelutyötä oli hyvien uutisten eli evankeliumin julistus. Jotta voidaan oikealla tavalla ymmärtää, miksi Jumalan työ Jeesuksen kautta ihmiskunnan edestä on hyviä uutisia, täytyy myös ymmärtää se ahdinko, jossa ihminen ilman Jeesusta elää.

Raamattu kuvailee ihmiskunnan ongelmia monesta eri näkökulmasta. Yksi keskeinen metafora on ajatus siitä, että luonnostaan ihminen elää monenlaisessa orjuudessa. Toinen tärkeä näkökulma ihmisen tilaan on se, että kaikki ihmiset ovat kaikkivaltiaan tuomarin edessä syyllisiä ja odottavat lopullista tuomiota.

Nämä eri perspektiivit ovat syynä siihen, miksi myös hyvän sanoman eri ulottuvuuksia lähestytään eri tavoin. Esimerkiksi termi *lunastus* liittyy läheisesti orjuudesta vapautumiseen, kun taas *vanhurskautus* on tuomioistuimeen liittyvä oikeudellinen termi. Mikään yksittäinen kielikuva ei kuitenkaan kata Uuden testamentin kirjoittajien koko ymmärrystä pelastuksesta, vaan ne täydentävät toisiaan.ⁱ Kielikuvia ei voi myöskään ”prässätä” loppuun asti, eli niiden yksityiskohdista ei pidä luoda teologisia oppirakennelmia silloin, kun Raamattukaan ei niin tee.

Lunastus tuo vapauden

Lunastus-kielikuvan päätausta on Vanhassa testamentissa. Siellä käsitellään orjuutta toisaalta yleisellä tasolla, toisaalta Israelin orjuutena Egyptissä. Yleisellä tasolla lunastuksen painopiste on vapaaksi ostamisessa tai lunnaiden maksussa. Vielä tärkeämpi teema on kuitenkin Israelin orjuus Egyptissä ja vapautuminen siitä kansan Lunastajan eli Jahven toimesta.ⁱⁱ Tämän vaikutukset näkyivät myös kansan lainsäädännössä: koska israelilaiset oli lunastettu toivottomasta orjuudesta, tuli heidänkin omassa yhteiskunnassaan lu-

nastaa ihmisiä erilaisista ongelmatilanteista, mistä nämä eivät muuten olisi päässeet vapaiksi.ⁱⁱⁱ

Uuden testamentin mukaan Jeesus vapautti meidät antamalla itsensä lunnaiksi meidän edestämme.^{iv} Jumala maksoi näin meidän vapautuksestamme korkeimman mahdollisen hinnan – Hänen antoi oman poikansa kuolla ristillä meidän sijastamme ja meidän pahojen tekojemme tähden.

Lunastuksessa huomion tuleekin kiinnittyä vapautumiseen ja sen kalliiseen hintaan. Sen sijaan spekulatiot esimerkiksi sillä, kenelle lunnaat maksettiin – Jumalalle vai saatanalle – osoittavat, että ei ole ymmärretty kuinka kielikuvat kielessä toimivat.

Vangittu ihminen

Orjuus, josta Jeesus meidät vapautti, ymmärretään Raamatussa kahdesta eri näkökulmasta. Paavalin mukaan ihminen on luonnostaan synnin orja ja siten tekee sellaisia asioita, joita ei haluaisi tehdä, ja on kyvytön tekemään niitä asioita, joita haluaisi tehdä.^v Toinen näkökulma orjuuteen on se, että tavalla tai toisella koko ihmiskunta eli lain alla, kunnes Kristuksen lunastustyö mahdollisti pääsyn orjuudesta Jumalan lapsen asemaan.^{vi} Nämä kaksi näkökulmaa liittyvät läheisesti toisiinsa, koska synnissä on aina kyse Jumalan lain rikkomisesta.

Lunastuksen ensisijainen päämäärä sekä Vanhassa että Uudessa testamentissa on se, että Jumala saa itselleen omaisuuskansan.^{vii} Tämä ei ole vain abstrakti opinkappale vailla käytännön merkitystä: Jumalan kansaan kuulumisella on Raamatussa vahva eettinen ulottuvuus. Koska Jumala on ”ostanut meidät täydestä hinnasta”, olemme Hänen omansa, ja siksi puhtaan elämämme ja hyvien tekojemme tulee tuottaa hänelle kunniaa.^{viii}

Jeesuksen aikaansaamalla vapautuksella on myös eskatologinen ulottuvuutensa. Vaikka lunnaat on jo maksettu, ei lunastus ole vielä toteutunut täydellisesti. Sen loisteliass huipentuma on kuolevaisen ruumiimme lunastus, yhdessä koko luomakunnan vapauttamisen kanssa. Tämän varmistaa meille sinetiksi annettu Pyhä Henki.^{ix}

Vanhurskautus ennakoi lopullista tuomiota

Myös vanhurskautus-kielikuva nousee ensi sijassa Vanhasta testamentista. Siellä Jahvelle uskollinen ihminen usein pyytää Jumalaltaan vanhurskautusta eli sitä, että hänet kuvitteellisessa oikeudenkäynnissä julistetaan syyttömäksi tai hänen osoitetaan olleen oikeassa.^x ”Vanhurskas” on ennen kaikkea oikeassa suhteessa Jumalaan, mutta sana voi myös kuvata ihmisen suhdetta toisiin ihmisiin jossain tietyssä asiassa tai tilanteessa.^{xi}

Uudessa testamentissa esiintyvä Paavalin ymmärrys vanhurskauttamisesta tulee nähdä osana Jumalan kansan suurta kertomusta. Kokemustensa tähden Israel odotti suurta, lopullista tuomion päivää, jolloin Jumala oman vanhurskautensa takia toimii kansansa kanssa tekemänsä liiton mukaisesti.^{xii} Tuona päivänä kaikki vääryydet oikaistaan ja Jumala osoittaa omaan kansaansa kuuluvien olleen oikeassa – ja kaikkien muita jumalia palvoneiden väärässä.

Paavalin mukaan tämä historian lopussa tuleva tuomio on edelleen odotettavissa,^{xiii} mutta Jeesuksen työn myötä sen tulos on ennakoitavissa jo nyt. Jeesuksen ylösnousemus osoitti hänen olevan Jumalan silmissä vanhurskas eikä suinkaan kirottu, niin kuin useimmat hänen maanmiehensä uskoivat. Ylösnousemuksen myötä myös ne, jotka uskovat Jeesukseen ja hänet kuolleista herättäneeseen Jumalaan, saavat vanhurskaan statuksen.^{xiv} Vanhurskauttamisessa eskatologinen tuomio annetaan siis etukäteen – Kristuksessa oleville ei ole enää kadotustuomiota odotettavissa, koska hän on jo kärsinyt rangaistuksen puolestamme.^{xv}

Kysymys vanhurskautuksesta on Paavalille tärkeä, sillä se liittyy läheisesti kysymykseen siitä, ketkä ovat Abrahamille annettun lupauksen perillisiä ja todellista Jumalan kansaa. Ennen Jeesusta ajateltiin, että lain noudattaminen ja juutalaiset identiteettisymbolit (kuten ympärileikkaus, sapatti ja ruoka-

säädökset) kertovat siitä, ketkä ovat oikeassa suhteessa Jumalaan. Paavalin mukaan laki toimi ”valvojana” Kristuksen tuloon asti, minkä jälkeen yksin usko häneen määrittelee sen, ketkä ovat liiton piirissä. Tämä oli hyviä uutisia pakanoille, jotka ennen Kristusta olivat vailla toivoa ja vailla Jumalaa.^{xvi}

Se, että ihminen vanhurskautetaan uskosta eikä lain tekojen kautta, ei kuitenkaan merkitse sitä, että hyvät teot tai Jumalan mielen mukainen käytös olisivat merkityksettömiä. Vaikka Paavali ei odotakaan kadotustuomion kohtaavan vanhurskaita, odottaa hän heidän vaeltavan Pyhässä Hengessä ja Jumalan edeltäpäin valmistamissa teoissa, koska Jumalan omatkin joutuvat eräänä päivänä tekemään tiliä tekemisistään ja saavat sen mukaan, mitä ovat elämässään tehneet.^{xvii} Vanhurskaus uskon kautta ei ole veruke, joka vapauttaa meidät oikeasta etiikasta, vaan se on kutsu vaeltaa hänen jalanjäljissään, joka antoi itsensä meidän edestämme.^{xviii}

Viitteet

- 1) vrt. Room. 3:24-25; 1. Kor. 1:30; 6:11.
- 2) 2. Moos. 6:6; 2. Sam. 7:23.
- 3) 3. 25:48-52.
- 4) Mark. 10:45; 14:24; Luuk. 22:20; Ef. 1:7; 1. Tim. 2:6.
- 5) Room. 6:6; 7:14-15.
- 6) Gal. 3:13; 4:4.
- 7) Titus 2:13-14; vrt. 2. Moos. 6:7; 19:5.
- 8) 1. Kor. 6:19; 7:23; Titus 2:11-14.
- 9) Room. 8:23; Ef. 4:30.
- 10) esim. Ps. 43:1; 135:14; Jes. 50:8.
- 11) esim. 1. Sam. 24:18 (1933 KR).
- 12) esim. Ps. 96:10-13; Jes. 63-65.
- 13) Room. 2:13; 8:33; Gal. 5:4-5.
- 14) Room. 3:21-26; 4:24-5:1.
- 15) Room. 5:9-10; 8:30-39.
- 16) Gal 3:5-9; 23-26; Ef. 2:11-13.
- 17) Room. 2:1-16; 6; 1. Kor. 4:5; 6:9-20; 2. Kor. 5:9-10; 13:5-7; Ef. 2:8-10; Fil. 2:12-13.
- 18) Titus 2:11-14; 3:4-8.

Kirjallisuus

McGrath, Alister: *Iustitia Dei: A History of the Christian Doctrine of Justification*. Cambridge University Press. 2005.

Wright, N. T.: *Justification: God's Plan and Paul's Vision*. SPCK. 2009.

Vääntöä vanhurskauttamisesta

Kaikista Paavalin käyttämistä kielikuvista vanhurskautus on epäilemättä yksi kaikkein vaikeimmista. Sen tarkasta merkityksestä keskustellaan jatkuvasti tutkijoiden parissa, puhumattakaan vuosisatoja jatkuneesta tulkintaerimielisyydestä katolisten ja protestanttien välillä.

Uskonpuhdistaja Martti Lutherin näkemys vanhurskauttamisesta syntyi osittain reaktion opetukseen, jonka mukaan hyvillä teoilla voi ansaita Jumalan suosion tai peräti taivaspaikan. Omien kokemustensa vuoksi Luther korosti ihmisen oman työn sijaan Kristuksen vanhurskautta, joka uskon kautta lahjoitetaan syntiselle. Jumala julistaa näin ihmisen vanhurskaaksi armosta, ei tekojen perusteella. Tämä oli Lutherille niin tärkeä asia, että vanhurskauttamisopista tuli hänelle kaiken kristillisen teologian ja spiritualiteetin keskipiste.

Luterilaisuudessa ja myöhemmässä protestanttisessa teologiassa vanhurskauttaminen on nähty tapahtumana, jossa on kyse pelastumisesta ja jota on teologisesti vaikea erottaa uudestisyntymisestä. Katolisuudessa puolestaan vanhurskautus ymmärretään prosessina, johon ihminen itsekin osallistuu ja jossa armollinen Jumala oikeasti muuttaa ihmistä vuodattamalla tämän sydämeen rakautta. Vanhurskauttamisessa on tämän näkemyksen mukaan siten pitkälti kysymys siitä, mitä perinteisesti ymmärretään pyhityksellä.

Vanhurskauttamisen tulevaisuus

On epätodennäköistä, että erilaiset tulkinnat vanhurskauttamisesta tulevat häviämään kovin nopeasti, sillä niiden päälle on vuosisatojen aikana rakennettu niin paljon kristikunnan eri osissa. Toisaalta vanhoja näkemyksiä on tutkijoiden parissa ruvettu asettamaan kyseenalaiseksi, koska niiden nähdään perustuneen väärille tulkinnoille Paavalista ja ensimmäisen vuosisadan juutalaisuudesta.

Yhtenä esimerkkinä aiheeseen liittyvästä ja laajalti hyväksytystä tutkimustuloksesta on se, että Jeesuksen ajan juutalaisuus ei ollutkaan ankara lakiuskonto, jossa yritettiin omin suorituksin ansaita pelastus. Jos tämä pitää paikkansa – ja siltä näyttäisi toisen temppelin ajalta (n. 516 eKr. – 70 jKr.) säilyneiden juutalaisten dokumenttien valossa – joudumme lukemaan Roomalaiskirjettä ja Galatalaiskirjettä eri tavoin kuin Luther. Tämä väistämättä vaikuttaa myös siihen, mitä ymmärrämme vanhurskauttamisella.

Vanhurskauttamisopin eri versioiden ja nyanssien ymmärtäminen saattaa olla vaativaa puuhaa teologeillekin, joten maallikon voi olla joskus vaikea seurata asiasta käytävää keskustelua. Siksi kannattaakin kiinnittää huomiota ydinkohtiin: vanhurskauttaminen perustuu armoon, siitä tullaan osalliseksi uskon kautta Jeesukseen ja se vapauttaa lopullisesta tuomiosta. Se motivoikoon meitä palvelemaan ilolla Herraa.